

STANDARD – NEM STANDARD VARIÁCIÓK EGY NYELV VÁLTOZATAIRA

Válogatás a 18. Élőnyelvi Konferencia
– Nyitra, 2014. szeptember 18–20. – előadásaiból
II.

Szerkesztette:

KOZMÁCS ISTVÁN
VANČO ILDIKÓ

ANTOLÓGIA Kiadó
Lakitelek, 2016

TARTALOM

Előszó.....	9
-------------	---

PLENÁRIS ELŐADÁS

Lanstyák István: Standardizálás	13
---------------------------------------	----

STANDARD VAGY STANDARDOK

Bauko János: Sztenderd és két nyelvű tulajdonnév-használat.....	31
Büky László: Szókészleti elemek használati vonatkozásai	45
Bodó Csanád: Miféle standardok?	55
Borbély Anna: Pozitív nyelvészet és nyelvi változatosság – Esettanulmány az élethosszig tartó tévhitekről és ezek nyelvhasználati következményeiről –	67
Karmacsi Zoltán: Etnikailag vegyes házasságban nevelkedő óvodáskorú gyermekek nyelvhasználatának jellemzői Nyitra és Párkány környékén.....	89
Sebők Szilárd: Fogalmazásmód-változások a terminushasználatban (egy szövegben belül)	101
Simon Szabolcs: Nyelvi változók a szlovákiai magyar írott nyelvváltozatokban – értelmiségi adatközlők körében végzett felmérés	115
Sólyom Réka: Neologizmusok a mai magyarnyelv-használatban: tendenciák és jellemzők	129

ETNIKAILAG VEGYES HÁZASSÁGBAN NEVELKEDŐ ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK NYELVHASZNÁLATÁNAK JELLEMZŐI NYITRA ÉS PÁRKÁNY KÖRNYÉKÉN¹

KARMACSI ZOLTÁN

A reprodukción kívül a család fő funkciója a gyermekek szocializálása és a hagyományos értékekre való nevelése (Homišínová 2008: 25). A család, mint szociális csoport jelentős és fontos szerepet tölt be a családtagok etnikai identitásának megerősítésében és fejlesztésben, ugyanis lehetősége van arra, hogy a családtagok etnikai érzését nagymértékben befolyásolja. A vegyes, etnikailag heterogén házasságok valamiféle katalizátorként működnek, „amelyben két eltérő etnikai tudatrendszer találkozik” (Kaľavský 1998: 23). A vegyes házasságok további sorsa – főként az utódoké – két irányba is fejlődhet. Az egyik lehetőség az, hogy a két etnikai tudat közül az egyik meggyengül, esetleg teljesen megszűnik, a másik lehetőség pedig az, hogy a családon belül ún. kettős identitás alakul ki, amely az utódok számára mindkét etnikai közösség nyelvének és kultúrájának ismeretét jelenti (Kaľavský 1998: 23) Vančóné Kremmer Ildikó szerint a kettős identitás valószínűleg minden esetben kialakul, csak lehetnek erősebb és gyengébb elemei². A nemzetiségileg vegyes családokban az eltérő nemzetiségű házastársak közötti kölcsönhatások bonyolult folyamata zajlik, két eltérő etnikum találkozik nyelvileg és kulturálisan, kölcsönösen hat egymásra. Ez a tényező nagymértékben befolyásolja a gyermekek nevelését, nemzetiségi orientációját, nyelvi fejlődésüket, a nemzetiségi tudat, a szokások, a hagyományok, valamint az etnikai kultúra kérdéskörét (az etnikai információ átadása) (Homišínová 2008: 29).

Az etnikailag vegyes házasságok esetében az anyanyelv(ek) elsajátítása és a szocializációs folyamatok még összetettebbek, akárcsak az identitás kérdése. Az ilyen családokban a mindennapokban két nyelv használatos, amely a gyermeket a különböző helyzetekben nyelvváltásra készítet(het)ik. Vagyis míg az etnikailag homogén családban nevelkedő gyermek nyelvi szocializációja egy nyelv és annak változatai, illetve használati szokásai köré orientálódik, addig egy etnikailag hetero-

¹ A vizsgálat a Visegrádi Alap V4EaP Scholarship programjának 51300339 számú pályázata támogatásával készült.

² Köszönet Vančóné Kremmer Ildikónak, hogy felhívta a figyelmemet erre a megállapításra.

gén családban nevelkedő gyermek esetében ez két/több nyelv, illetve azok változatainak nyelvhasználati szituációkban való külön-külön történő kiválasztását, illetve váltakozó használatát jelenti.

Az etnikailag vegyes házasságokban nevelkedő gyermek az anyanyelv-elsajátításakor a két nyelvi rendszer elkülönítésére, az ekvivalencia párok elsajátítására, a különböző nyelvhasználati szinterek megfelelő nyelvének/nyelvváltozatának kiválasztására stb. is gondot fordít. Az etnikailag vegyes házasságokban a szülők anyanyelvhasználatának minőségi és mennyiségi mutatói, saját és házastársa anyanyelvéhez fűződő attitűdje stb. nagyban befolyásolják a gyermek nyelvi szocializációs folyamatának végkimenetelét.

A kutatásról

A vizsgálatban 7 felvidéki család vett részt. A családok kiválasztásánál a kisebbség területi létszámarányának szempontját tartottuk fontosnak, vagyis, hogy milyen arány a többségi és kisebbségi lakosok között. Ez alapján két csoportot alakítottunk ki: a tömbben élő magyarok és a szórványban élő magyarok. A szórványban élő magyarság vizsgálati bázisát Nyitra környéke, pontosabban a Nyitrai járás jelentette. Itt egy településen, Kolonban (szlovák neve Kolíňany, 3 család) találtunk a vizsgálati korosztálynak megfelelő gyermeket nevelő olyan etnikailag heterogén családokat, amelyek vállalták a vizsgálatban való részvételt. A tömbben élő magyarság csoportjában három településen, Helembán (szlovák neve Chľaba, 2 család), Garamkövesden (szlovák neve Kamenica nad Hronom, 1 család) és Párkányban (szlovák neve Štúrovo, 1 család) sikerült etnikailag heterogén családok nyelvhasználati szokásait és a gyermekek nyelvi szocializációjának helyzetét megvizsgálnunk.

A vizsgálatban résztvevő családoknál a látogatás során irányított beszélgetést végeztem a gyerekekkel, ahol a kiindulási alap egy-egy mese, a gyermek hétköznapi tevékenysége, az óvodához és a játékhoz kapcsolódó élményei stb. voltak. A gyermekkel való beszélgetésben a kárpátaljai vizsgálatban használt, az Ukrán Oktatási Minisztérium által jóváhagyott óvodai szemléltető képsorokat is használtam, amelyek gyümölcsök, állatok, hétköznapi használati tárgyak, ruházat, zöldségek, madarak stb. voltak láthatók. Továbbá két olyan képes meséskönyvvel is dolgoztam, amelyek mind a magyar, mind pedig a szlovák kultúrkörben ismertek: *Piroska és a farkas*, illetve *A répa*.

A szülőkkel kérdőívet tölttettem ki. A kérdőív első néhány kérdése a független változókra kérdezett rá, mint például kor, végzettség, nem, vallás, foglalkozás, gyermekek száma. A következő három kérdésben szülők egykori és az aktuális nyelvi környezetére voltunk kíváncsiak. Ezt követően rákérdeztünk a többségi (szlovák) és a kisebbségi (magyar) nyelvek ismeretére, a nyelvhasználati gyakoriságukra. Több kérdésben érintettük a családban a többségi és kisebbségi nyelvek használatát, annak aránybeli megoszlását mind a szülők, mind pedig a szülő(k) és gyermek(ek)

között. E kérdésekre adott választ a szülőknek meg kellett indokolniuk. A kérdésekben kitértünk a gyermek nyelvi szocializációjának intézményesített szakaszára is, vagyis arra, hogy milyen tannyelvű óvodába jár és milyen tannyelvű iskolába fogják beiskoláztatni. E válaszokat szintén meg kellett indokolni a szülőknek.

A kérdőívek kitöltése közben beszélgettem is a szülőkkel, amely beszélgetésekről jegyzetet készítettem. Itt olyan kérdésekre próbáltam választ kapni, amelyek a család tágabb szociális életterére vonatkoznak, mint pl. a családot milyen nyelvi környezet (pl. szomszédok, barátok) veszi körül, a nagyszülőkkel milyen a viszony, milyen gyakori a kapcsolat stb. A vizsgálatban arra is figyelmet fordítottam, hogy a szülők mennyire viselkedtek természetesen, próbáltak-e a vizsgálati helyzethez alkalmazkodni.

Kutatópontok

A kutatópontok lakosságának számát és ezen belül a magyarok számát és arányát az 1. táblázatban láthatjuk. A települések népességi és etnikai arányait a legutóbbi, 2011-es népszámlálási adatok alapján mutatom be.

Település	Lakossága	Ebből magyar	
		fő	%
Kolon	1570	780	49,68
Helemba	695	543	78,13
Párkány	10919	6624	60,66
Garamkövesd	1365	877	64,25

1. táblázat. A kutatópontok lakosságának száma és ezen belül a magyarság száma és aránya

Kolon (szlovákul Kolínany)

Kolon község Szlovákiában, a Nyitrai kerületben, a Nyitrai járásban található. 2011-ben 1570 lakosából 780 magyar (49,68%) és 678 szlovák volt. A településen magyar-szlovák tanítási nyelvű alapiskola működik. A faluban a magyar népi hagyományokat őrző folklórcsoport tevékenykedik.

Helemba (szlovákul Chľaba)

Helemba község Szlovákiában a Nyitrai kerület Érsekújvári járásában található. 2011-ben 695 lakosából 543 magyar (78,13%) és 123 szlovák volt. Római katolikus egyházában magyar nyelvű misék zajlanak. A településen magyar tannyelvű óvoda működik.

Garamkövesd (szlovákul Kamenica nad Hronom)

Garamkövesd község Szlovákiában a Nyitrai kerület Érsekújvári járásában található. A településen magyar-szlovák tanítási nyelvű óvoda működik. 1365 lakosából 877 (64,25%) vallotta magát magyarnak.

Párkány (szlovákul Štúrovo)

Párkány város Szlovákiában a Nyitrai kerület Érsekújvári járásában található. 2011-ben 10919 lakosából 6624 magyar (60,66%), 2930 szlovák, 90 cseh, 21 cigány, 30 egyéb és 1202 ismeretlen nemzetiségű volt. A városban működik magyar tanítási nyelvű alapiskola, magyar és szlovák tanítási nyelvű Gimnázium, Egyesített Középiskola, illetve Kereskedelmi Magánakadémia. Több hivatalában lehetőség van szóban a magyar nyelvű ügyintézésre.

Nyelvi szocializáció

A vizsgált családoknál a házastársakhoz közel egyforma arányban szólnak mindkét nyelven, illetve enyhe dominancia figyelhető meg a szlovák nyelv használata javára (vö. 2. táblázat).

	férj	feleség
csak magyarul	1	–
többségében magyarul	1	2
közel egyforma arányban mindkét nyelven	2	2
többségében szlovákul	1	1
csak szlovákul	2	2

2. táblázat. A házastársakkal történő nyelvhasználat a kommunikációban

A megkérdezettek az anyanyelvük vagy házastársuk anyanyelvének domináns használatát főként a nyelvtudás meglétével/hiányával indokolták. Lássunk néhány példát az indokok közül:

„mert szlovák nemzetiségű a férjem, és nem beszéli a magyar nyelvet”
(Helemba (Chľaba), nő, magyar/magyar)

„mert magyarok vagyunk és ez a nyelv a domináns nyelv a családomban” (Párkány (Štúrovo) férfi, magyar/magyar)

Azok a szülők, akik mindkét nyelvet egyforma arányban használják házastársukhoz intézett beszédükben, a szülők nem kívánták, vagy nem tudták megindokolni.

Felvidéken a házastársak nyelvválasztása a válaszadásban a kiegyensúlyozott, de enyhe szlovák nyelvi dominancia mellett közel egyformán használják mindkét nyelvet. Itt nem figyelhető meg jelentős eltérés a feleségek és férjek válaszai között.

A szlovák nemzetiségű és anyanyelvű házastársak többnyire anyanyelvükön beszélnek, míg a magyar nemzetiségű és anyanyelvű házastárs többnyire mindkét nyelven, vagy gyakrabban használja házastársa, esetünkben a szlovák nyelvet. Csak két esetben fordul elő, hogy magyar anyanyelvűként gyakrabban beszél saját anyanyelvén.

	férj	feleség
csak magyarul	1	1
többségében magyarul	3	-
közel egyforma arányban mindkét nyelven	2	2
többségében szlovákul	-	3
csak szlovákul	1	1

3. táblázat. Milyen nyelven szokott gyermekével beszélni? kérdésre adott válaszok

A felvidéki szülők közel azonos arányban szólnak magyarul, szlovákul, illetve mindkét nyelven gyermekeikhez (vö. 3. táblázat). Itt érdemes kiemelni a helembai (Chľaba) magyar/magyar nő nyelvválasztásának indoklását, aki szerint „*mivel falunkban magyar anyanyelvű óvoda van, otthon próbálom fejleszteni nyelvtudásukat. És hogy férjem is értse beszélgetéseimet gyermekeinkkel.*” Vagyis magyar nemzetiségüként és anyanyelvüként egyrészt a szlovák nyelv fejlesztését tűzte ki célul, másrészt a férje nyelvtudáshiányával indokolja a gyermekekkel való szlovák nyelvű nyelvhasználatot. A gyermekek válasza a szülei nyelvválasztásához teljesen igazodik.

A családban lezajló nyelvi szocializáció fontos aspektusa, vagy aspektusai az óvoda és az iskola tannyelvének kiválasztása a gyermek intézményi beíratásakor, amely a továbbiakban a családi nyelvi szocializáció kiterjedése az intézményi/intézményszerű nyelvi szocializációban. Ez nemcsak nyelvi alapon, hanem kulturálisan és identitásában is meghatározza a gyermek kialakuló világképét, értékítéletét, identitását.

Az óvoda esetében gyermekük számára a szülők többségében (5 gyerek) a kisebbségi tannyelvű intézményt választották. Hogy miért éppen abba az óvodába írtatták gyermeküket, sok esetben hétköznapi dolgokon múlt, mint például az alábbi esetekben:

„*Ahol lakunk csak magyar óvoda működik, de tökéletes oktatásban van részük gyermekeinknek.*” (Helemba (Chľaba), nő, magyar/magyar)

„*V dedine je len maďarská.*” [A faluban csak magyar van.] (Helemba (Chľaba), férfi, szlovák/szlovák)

Persze ettől vannak tudatosabb nyelvi elképzeléssel felvértezett szülők, akik már az óvoda kiválasztásánál is figyelnek a gyermek számára nyelvi szempontból is a „legcélravezetőbbet”, a „leghasznosabbat” kiválasztani:

„*Magyar gyerekeknek magyar óvodában, iskolában van a helye. Az alapokat csak anyanyelvén kaphatja meg az ember. Így teljes életet élhet, ha tudja majd, hová tartozik.*” (Párkány (Štúrovo), férfi, magyar/magyar)

„Magyar identitás erősítése érdekében” (Kolon (Kolíňany), nő, magyar/magyar)

„Mert jobban megy neki a szlovák nyelv” (Kolon (Kolíňany), nő, magyar/magyar)

Az óvodai nevelés után négy családban a szülők úgy gondolják, hogy gyermeküket többségi tannyelvű iskolába fogják beíratni. Ezek közül két gyermek kisebbségi tannyelvű óvodába járt. A szülők három gyermek esetében a magyar tannyelvű iskolát választják majd. Az iskola tannyelvének kiválasztásánál előtérbe kerülnek a többségi állam rejtett oktatási céljai, amelyek a kisebbségi lakosok számára saját nyelvükön való továbbtanulást értéktelennek, zsákutcának tüntetik fel, mint amit az alábbi szülői válaszok is tanúsítanak:

„Hogy ebben az országban ne jelentsen számukra gondot a továbbiakban a beilleszkedés más iskolába. Saját tapasztalat, mennyire nehéz a tanulás, ha nem beszéled a nyelvet.” (Helemba (Chl'aba), nő, magyar/magyar)

„Mert Szlovákiában élünk.” (Helemba (Chl'aba), férfi, magyar/magyar)

Kódváltás

Az etnikailag vegyes házasságokban a mindennapi kommunikációban két nyelv használatos, így nem meglepő, hogy a két nyelv között munkamegosztás van, s ebből kifolyólag az sem meglepő, hogy a gyermek nyelvhasználatának egyik jellemző vonása a kódváltás, bizonyos esetekben a kódkeverés. A kódváltás és kódkeverés jelenségének mértéke nagyban függ attól, hogy a szülők mely nyelveket milyen szinten ismerik, illetve milyen megoszlási arányban használják ezeket a nyelveket a gyermekkel és az egymással történő kommunikációban.

A garamkövesdi Vikica esetében a szlovák anyanyelvű anya szlovák nyelvű kérdésére először magyar válasz érkezik, de azután gyorsan korrigálja a gyermek a nyelvi tévedését.

Vikica 2010 Garamkövesd (3;5)

MATKA: *A toto je aké zvieratko?* [És ez milyen állat?]

AK: Kutya, *havinko*. [kutyuska]

Sőt, Vikica a magyar anyanyelvű apjával sem hajlandó magyar nyelven beszélni. Vagyis nem figyelhető meg beszédében a szülők anyanyelvéhez, s így a nyelvhasználatukhoz való igazodás sem a nyelvválasztásában.

Vikica 2010 Garamkövesd (3;5)

APA: Gyere mond el, mit látsz itt! Megmutatod nekem?

AK: *Nie.* [Nem.]

APA: Nem? és miért nem? Legózni akarsz?

AK: *Áno ja sama.* [Igen én egyedül.]

APA: Egyedül?

AK: *Áno.* [Igen.]

TM1: És mit építesz?

APA: No Viki, mondd el, mit építesz!

AK: *Viki sa vel'mi vel'mi hnevá.* [Vikike nagyon nagyon haragszik.]

Azonban a gyermek nemcsak a szülőkkel való kommunikációban képes a nyelvek közötti munkamegosztásra, hiszen a terepmunkások különböző nyelvhasználatához igazodva, szintén a személyhez kötött kódváltás jelensége figyelhető meg.

Karin 2008 Helemba (5;8)

TM1: És hogy játszol vele?

AK: Hogy mindig hívuk itet oszt úgy, osztan akkor meg hivdossuk.

TM2: *Poznáš toto zvieratko na obrázku?* [Ismered ezt az állatkát a képecskén?]

AK: *Líška.* [Róka.]

A felvidéki gyermekek interjúiban többször megfigyelhető – akárcsak a szülővel való kommunikációnál –, hogy elmarad a kommunikációs félhez való nyelvi igazodás.

Vikica 2010 Garamkövesd (3;5)

TM1: Az oviban is van?

AK: *Áno.* [Igen.]

TM1: És mit csinálsz az asztalon?

AK: *Jem koláčky.* [Kalácskákat eszek.]

TM2: *Takéto máte doma? Čo to je?* [Ilyen van nektek itton? Mi ez?]

TM2: *Si unavená? Chceš spinkat'?* [Álmos vagy? Alukálni akarsz?]

AK: *Vikinka vel'mi vel'mi vel'mi únava.* [Vikike nagyon nagyon nagyon fáradtság.]

Matus 2009 Kolon (4;2)

TM1: Nézzed csak, ez micsoda?

AK: *To musíme dat' na nohe* [ezt lábra kell raknunk]

TM1: Na mi az ott?

AK: *Neviem, oranžové* [nem tudom, narancssárga]

TM1: Jó, nézzed csak:

AK: Kabát.

Többször előfordul, hogy a gyermek beszédében a kódváltást nem a személy váltja ki, hanem sokkal inkább az esemény vagy a téma. Ez annak köszönhető, hogy az

eseményt, témát sokkal könnyebb az átélés nyelvén felidézni és elmondani, mint a másik nyelven.

Denisz 2008 Kolon (5;9)

TM1: és mit szokott csinálni az a Shrek?

AK: nekünk csak van róla *cédécsko*.

Vikica 2010 Garamkövesd (3;5)

TM1: Melyiket ismered ezek közül? Ez micsoda? Ezeket ismered? Ezt nézzed csak, ez mi?

AK: Cica.

TM1: És ez?

AK: *Ešte toto neviem*. [Azt még nem tudom.]

TM1: Ne siessünk, nézzed csak, ez micsoda?

AK: *Ježko*. [Süni.]

TM1: és ez mi?

AK: Baba.

Ez utóbbi példán Vikica esetében jól látható, hogy a számára természetesebb szlovák nyelvű megnyilatkozás használata magyar nyelvű szöveggörnyezetben sem okoz gondot, hanem nyelvet vált.

Interferenciajelenségek és kölcsönzések a gyermekek beszédében

Az interferenciajelenségek és szókölcönzések pontos meghatározásának és a közöttük lévő határvonalak éles meghúzásának a kérdése mai napig nem egyértelmű. Ehhez hozzá kell még adnunk azt a tényt, hogy a 3–6 éves gyermek nyelvi fejlődése a felnőttekétől eltérő szinten van, illetve azt, hogy mai napig vitatott, hogy a kétnyelvű gyermekek nyelvi rendszere hogyan épül fel. Ezért az ő esetükben még több nehézségbe ütközünk a két jelenség szétválasztásakor. Jelen munka alapja Lanstyák István (2006) *Nyelvből nyelvbe* című könyvében leírt rendszer, amely az imént felsorolt problémák miatt a gyermeknyelv vizsgálatokor csak megszorításokkal alkalmazható. Mindenképpen szükséges tisztáznunk, hogy mit értünk interferencián és mit kölcsönzésen. A jelen munkámban mindazt, ami a többségi nyelv elemeinek a kisebbségi nyelv elemeire és formáira gyakorolt egyenes hatása – és fordítva – a kétnyelvű gyermek beszédében, interferenciának tekinthető. Nem tesztek viszont különbséget alkalmi kölcsönzés és interferencia között, vagyis az interferencia fogalmába az alkalmi kölcsönzés fogalma is beletartozik. Azonban amikor egy interferencia közösségi szinten is gyakran és rendszeresen előforduló jelenség, illetve az adott nyelvváltozat részévé vált, akkor ezt már kölcsönzésnek (állandósult kölcsönzésnek) nevezem (Márku 2008: 19–20).

A felvidéki gyermeknél a vizsgálat során nem találkoztam egyértelműen elhárítható interferenciajelenséggel, ezért e fejezetben is csak kölcsönzésekről beszélhetünk. Az előforduló kölcsönzések főként magyar nyelvű szövegkörnyezetben fordultak elő.

Denisz 2008 Kolon (5;9)

TM1: Na és ez itt benne?

AK: Öv

AK: Sapka.

TM1: Sapka, de milyen sapka?

AK: *Siltovka* [baseball sapka vagy sültös sapka.]

Matus 2009 Kolon (4;2)

TM1: Ez micsoda, szerinted?

AK: Szerintem dzsúz [*džus* =gyümölcsle]

Denisz 2008 Kolon (5;9)

TM1: mibe szokta anya beletenni?

AK: olyan amibe vótak a lekvár.

TM1: igen, az mibe volt a lekvár?

AK: olyan **pohárba** [befőttés üvegbe]

Összefoglaló

Az etnikailag vegyes házasságokban a gyermekeknek az anyanyelv elsajátítása során két nyelvi rendszert kell elsajátítani, amely gyakran egyszerre tartalmazza a két nyelv elemeit kódváltás, kölcsönzés vagy interferenciák formájában. A legtöbb ilyen családban – mint ahogy a vizsgált családok esetében is, – nincs előre eltervezett nyelvhasználati stratégia, amely esetlegesen megkönnyíthetné a gyermek helyzetét.

A jelen vizsgálatban részt vevő családok esetében a gyermekekkel való kommunikációban egyiknél sem érvényesül az *egy szülő–egy nyelv* stratégiája, a nyelvi szocializáció sokkal inkább a megszokáson, a szülők házastársa nyelve ismeretének mértékén alapul. A nyelvtudás hiánya viszont nagyon sok esetben az egyik nyelv családi kommunikációban betöltött dominanciája felé tolja el a nyelvi szocializáció folyamatát.

Az óvoda tannyelvének kiválasztásánál a hétköznapi dolgok (pl. közelsége) inkább a mérvadóak, az iskola tannyelvének megválasztásánál már sokkal tudatosabban lépnek fel a szülők. A választást sok esetben a szülők személyes tapasztalata, illetve rejtett módon a kisebbségre gyakorolt társadalmi hatások befolyásolják.

Jelen vizsgálat adataiból elmondható, hogy:

- a gyermekek szülőkkel történő kommunikációja a szlovák nyelv dominanciája felé mutat;
- a gyermekek beszédében alig találoztunk egyértelműen körülhatárolható interferenciákkal és mondaton belüli kódváltásokkal, inkább jellemző a mondatok közötti kódváltás és a kölcsönzések jelenléte;
- a kölcsönzések szinte mindig szlovák nyelvű beszédükben megjelenő magyar nyelvi kölcsönelemek, s fordítva alig fordulnak elő.

Azonban mindenképpen le kell szögezni, hogy az iménti megállapítások csak a vizsgálatban résztvevő családok esetében igazolhatók. A szélesebb körű következtésekhez újabb vizsgálatok elvégzésére lesz szükség.

Hivatkozások

- Bartha Csilla 1995. Nyelvcseré, nyelvvesztés: szempontok az emigráns kétnyelvűség vizsgálatához. In: Kassai Ilona szerk.: *Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztálya, 37–49.
- Gyurgyík László 2002. Az asszimilációs folyamatok elméleti és empirikus megközelítése a szlovákiai magyarság példáján. In: Gyurgyík László és Kocsis Aranka szerk.: *Társadalom – Tudomány*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó, 11–31.
- Gyurgyík László 2004. *Asszimilációs folyamatok a szlovákiai magyarság körében*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó.
- Harding, Edith–Riley, Philip 1986. *The Bilingual Family: A Handbook for Parents*. Cambridge: Cambridge UP.
- Homištinová, Mária 2008. *Identitás, nyelvhasználat, asszimiláció*. Budapest: MTA Kisebbségkutató Intézet–Gondolat Kiadó.
- Kal'avský, Michal 1998. Jazyk a etnická totožnosť v zmiešanom prostredí. In: Slávkovský, Peter ed.: *Národopisný zborník*. Bratislava: Matica slovenska, 23–38.
- Karmacsi Zoltán 2009. Nyelvhasználati jellegzetességek kárpátaljai kétnyelvű gyermekek beszédében. In: Karmacsi Zoltán és Márku Anita szerk.: *Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században*, Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Intézet, 64–70.
- Lanstyák István 2006. *Nyelvből nyelvbe. Tanulmányok a szókölcsonzésről, kódváltásról és fordításról*, Pozsony: Kalligram Könyvkiadó.
- Lanstyák István 2011a. A magyar nyelv szlovákiai változatainak jellemzői. In: Szabó Mihály Gizella–Lanstyák István szerk.: *Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Nyelv*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet, 55–83.

- Lanstyák István 2011b. A kódváltás nyelvtani aspektusának néhány kérdése a szlovákiai magyar beszélőközösségben. In: Szabó Mihály Gizella–Lanstyák István szerk.: *Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Nyelv*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet, 319–355.
- Márku Anita 2008. *Érvényes történetek. Nyelvválasztási és kódváltási kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar fiatalok körében*. Ungvár–Beregszász: PoliPrint Kft. – KMF
- Romaine, Suzanne 1995. *Bilingualism*. Oxford: Blackwell (Language in Society 13)
- Sándor Anna 1999. A kisebbségi nyelv sorsa a vegyes házasságokban. In: *Valóság* XLII. évfolyam 8. szám: 87–97.
- Szabó Mihály Gizella–Lanstyák István szerk. 2011. *Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Nyelv*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet.
- Szarka László 2009. A szlovák és a magyar nyelv státusa a Dél-Szlovákiai kétnyelvűség gyakorlatában. In: *Magyar Tudomány* 2009/11: 1335–1343.
- Vančóné Kremmer Ildikó 2002. Magyar-szlovák kétnyelvű gyermekek beszédészlelése. In: Gyurgyík László és Kocsis Aranka szerk.: *Társadalom – Tudomány*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó, 128–150.
- Vančo Ildikó 2011a. Magyar-szlovák kétnyelvű gyermekek szövegértési problémái. In: Szabó Mihály Gizella–Lanstyák István szerk.: 2011. *Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Nyelv*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet, 369–386.
- Vančo Ildikó 2011b. A természetes magyar-szlovák kétnyelvűség kialakulásának néhány aspektusa. In: Szabó Mihály Gizella–Lanstyák István szerk. 2011. *Magyarok Szlovákiában VII. kötet. Nyelv*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet, 387–406.
- <http://portal.statistics.sk>
- <http://hu.sturovo.sk>
- http://hu.wikipedia.org/wiki/Szlovákiai_magyarok#Oktat.C3.A1s